

BIEŽĀK UZDOTIE JAUTĀJUMI

par Ministru kabineta 2020. gada 15. septembra noteikumu Nr. 576 "Prasības aizsardzībai pret jonizējošo starojumu, ko izraisa radionuklīda cēzija 137 saturs koksnē, kas ievesta Latvijā no citas valsts" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 576) piemērošanu

I. KOKSNE

1. Vai MK noteikumi Nr. 576 attiecas uz tranzīta kravām?

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 576 anotāciju¹, šie noteikumi neattiecas uz gadījumiem, kad koksnes krava tiek ievesta Latvijas teritorijā ar mērķi to nogādāt pircējam citā valstī, nelaižot to brīvā apgrozībā Latvijā. Noteikumi attiecas uz kravām, kuras plānots laist brīvā apgrozībā Latvijā.

2. Kas tiek uzskatīts par koksnes kurināmā kravu?

Krava MK noteikumu Nr. 576 izpratnē ir koksnes kurināmā sūtījums, kas var sastāvēt no vairākām vienībām, piemēram, vagoniem. MK noteikumu Nr. 576 4. punkts nosaka: "4. Ja koksnī ievēd Latvijā izmantošanai par biomasas kurināmo, koksnes ievēdējs nodrošina, ka katras kravas pavaddokumentiem ievēšanas brīdī ir pievienots radioloģiskās pārbaudes dokumenta oriģināls vai apliecināta kopija (papīra dokumenta formā), kas apstiprina, ka koksnes kravā radionuklīda 137Cs īpatnējā radioaktivitāte nepārsniedz 10 Bq/kg sausā koksnē".

Attiecīgi radioloģiskās pārbaudes dokumentu pievieno pārējo kravas pavaddokumentu komplektam un krava ir koksnes kurināmā sūtījums ar pavaddokumentu komplektu.

Gadījumā, ja vienā kravā ir koksne no dažādām cirmām, tad kravai var būt vairāki radioloģiskās pārbaudes dokumenti.

3. Kādā formā jābūt apliecinājuma dokumentam, kas minēts MK noteikumu Nr. 576 8.punktā?

Apliecinājumam jābūt atsevišķam dokumentam kā to paredz MK noteikumu Nr. 576 8. un 10.punkts. Tas var būt noformēts gan elektroniski gan papīra dokumenta formā. Nav atļauts apliecinājuma tekstu iekļaut citā dokumentā, piemēram, muitas deklarācijā vai kravas pavadzīmē, jo MK noteikumi Nr. 576 to neparedz.

4. Kā pārlicināties, ka radioloģiskā pārbaude veikta sausai šķeldai?

Radioloģiskās pārbaudes dokumentā jābūt norādei uz metodiku, pēc kādas veic mērījumus šķeldai (ka mērījums veikts sausais koksnē).

MK noteikumu Nr. 576 4. punkts nosaka: "4. Ja koksnī ievēd Latvijā izmantošanai par biomasas kurināmo, koksnes ievēdējs nodrošina, ka katras kravas pavaddokumentiem ievēšanas brīdī ir pievienots radioloģiskās pārbaudes dokumenta oriģināls vai apliecināta kopija (papīra dokumenta formā), kas apstiprina, ka koksnes kravā radionuklīda 137Cs īpatnējā radioaktivitāte nepārsniedz 10 Bq/kg sausā koksnē".

Radioloģiskās pārbaudes dokuments var tikt sagatavots kā elektronisks vai papīra dokuments. To nosaka MK noteikumu Nr. 576 9. punkts. Taču, ja uzrādīta tiek kopija, tad kopija ir papīra dokuments.

5. Kāda koksnes sausuma pakāpe tiek prasīta saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 576?

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 576 2.5. apakšpunktu sausa koksne ir koksne, kas izkarsēta līdz pastāvīgam parauga svaram.

¹ <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40488808>

6. Vai varu pieņemt šķeldu, ja analīze veikta mitrai šķeldai, bet mums ir iespēja izmērīt mitrumu uz vietas?

Mitruma mērīšana šādā gadījumā nesniegs atbildi uz jautājumu par īpatnējo radioaktivitāti sausā šķeldā. Skat. atbildi uz 4. jautājumu.

7. Kā vērtēt laboratorijā norādīto mērījumu kļūdu piemēram, 9 Bq/kg±2 Bq/kg? Vai kļūda ietverama izvērtējot mērījuma rezultātu?

Ja laboratorija uzrādījusi rezultātu ar nenoteiktību, kļūda jāņem vērā. Tādā gadījumā koksnes kurināmā īpatnējās radioaktivitātes rādījums 9 Bq/kg±2 Bq/kg uzskatāms par MK noteikumiem Nr. 576 neatbilstošu.

8. Kā ņemt koksnes kurināmā paraugu? Cik paraugus no kravas jāņem?

Koksnes kurināmā paraugus ieteicams ņemt atbilstoši cietās biodegvielas paraugu ņemšanai piemērojamiem standartiem, piemēram, "Cietās biodegvielas. Paraugu ņemšana" (LVS EN ISO 18135:2017), kurš publicēts Latvijas Nacionālā standartizācijas institūcijas "Latvijas standarts" tīmekļa vietnē².

Svarīgi – koksnes kurināmā radioaktivitātes analīzes jāveic pirms ieviešanas Latvijā.

MK noteikumi Nr. 576 nenosaka minimālo koksnes kurināmā paraugu skaitu. Attiecīgi koksnes kurināmajam jāpaņem vismaz viens paraugs. Vienlaikus MK noteikumi Nr. 576 neierobežo koksnes kurināmā pircējus noteikt koksnes kurināmā pirkšanas – pārdošanas līgumos papildus nosacījumus koksnes kurināmā pārbaudei.

9. Ko darīt, ja ir vairāki piegādātāji visi norāda, ka veduši Latvijas šķeldu, bet pelni pārsniedz normatīvo aktu līmeni?

Ja tiek dedzināta Latvijas koksne, tad šāda situācija nav iespējama, jo Černobiļas atomelektrostacijas katastrofas rezultātā Latvijā nav novērots augsts piesārņojums ar radionuklīdu cēzijs 137Cs. Ja pelnos radionuklīda 137Cs saturs pārsniedz 10 000 Bq/kg, tad dedzināta ne tikai Latvijas koksne.

MK noteikumu Nr. 576 18. punkts nosaka, ka, ja koksnes pelnos konstatētā radionuklīda 137Cs īpatnējā radioaktivitāte ir 10 000 Bq/kg sausos pelnos vai lielāka, sadedzināšanas iekārtas operators par to nekavējoties ziņo VVD un sadedzināšanas iekārtas operators nodrošina, ka pelni tiek apsaimniekoti atbilstoši normatīvajiem aktiem par prasībām darbībām ar radioaktīvajiem atkritumiem un ar tiem saistītajiem materiāliem.

Pēc informācijas saņemšanas VVD RDC izvērtēs saņemto informāciju un sekos līdzi, lai tiktu nodrošināts, ka šie pelni tiktu apsaimniekoti saskaņā ar Ministru kabineta 2002. gada 19. marta noteikumiem Nr. 129 "Prasības darbībām ar radioaktīvajiem atkritumiem un ar tiem saistītajiem materiāliem". Tāpat tiks vērtēta informācija par koksnes kurināmā piegādātāju, koksnes dokumentāciju, lai noskaidrotu iemeslus paaugstinātai radioaktivitātei un nepieļautu šādas koksnes turpmāku izmantošanu.

10. Vai var pielietot lielākās atrastās vērtības principu noraidot kravu? Piem. no kravas ņemti 4 paraugi - 3 paraugi 2 Bq/kg un viens 12 Bq/kg

MK noteikumi Nr. 576 neparedz prasību vienai kravai uzrādīt vairākus īpatnējās radioaktivitātes mērījumus. MK noteikumi Nr. 576 paredz, ka radioloģiskās pārbaudes dokumentā jābūt vienam mērījumam, kurš apliecina, ka koksnes kurināmā kravas īpatnējā radioaktivitāte nepārsniedz 10 Bq/kg.

² https://www.lvs.lv/products/index?ProductsSearch%5Bproduct_number%5D=18135&yt0=&page=0

11. Vai VVD RDC ir gatavs saņemt un reaģēt uz informāciju par kravu kurā iespējams radioaktivitātes pārsniegums koksnē kurināmajā? Kāda būs rīcība no VVD RDC puses?

VVD RDC izskatīs saņemto informāciju un sniegs norādījumus par turpmāko rīcību. Ja krava domāta Latvijas tirgum, saskaņā ar MK noteikumu Nr. 576 5. punktu, VVD tiesīgs veikt papildus koksnē kurināmā analīzes.

12. Vai VVD RDC ir jāinformē par gadījumiem, kad piegādātā koksnē kurināmā krava neatbilst normatīvo aktu prasībām?

Ja krava neatbilst prasībām, Valsts ieņēmumu dienesta muita kravu neielaidīs Latvijā.

Gadījumā, ja tomēr tiek konstatēts, ka koksnē kurināmais neatbilst MK noteikumu Nr. 576 prasībām, tad informācija par to jāiesniedz VVD, rakstot uz VVD oficiālo e-pasta adresi: pasts@vvd.gov.lv

MK noteikumu Nr. 576 14. punkts nosaka: "14. Ja konstatēts, ka koksnē, kas no citas valsts ievesta Latvijā un paredzēta izmantošanai par biomasas kurināmo, radionuklīda ¹³⁷Cs īpatnējā radioaktivitāte pārsniedz 10 Bq/kg, koksnē ievēdējs šādu koksnē nekavējoties, bet ne vēlāk kā mēneša laikā nosūta atpakaļ nosūtītājam".

13. Vai koksnē kravu, kuras radioloģiskās pārbaudes dokumentā nav norādes par to, ka koksnē radioloģiskā pārbaude veikta akreditētā laboratorijā, var laist brīvā apgrozībā Latvijā?

Ja nav norādes par to, ka koksnē radioloģiskā pārbaude veikta akreditētā laboratorijā, šādu koksnē kravu nevar laist brīvā apgrozībā Latvijā. Radioloģiskās pārbaudes dokumentā jābūt norādei par to, ka koksnē kravas radioloģiskā pārbaude veikta akreditētā laboratorijā atbilstoši MK 15.09.2020. noteikumu Nr.576 6. punktam.

Ja koksnē ievēdējs nevar apliecināt, ka koksnē pārbaude veikta akreditētā laboratorijā, uzskatāms, ka krava neatbilst MK noteikumu Nr.576 prasībām.

Kā risinājums iespējams, ka koksnē ievēdējs jau esošajiem dokumentiem atsevišķi pievieno dokumentu, kas apliecina, ka konkrētā laboratorija ir akreditēta.

14. Apliecinājuma dokumenta teksta paraugs, kuru var izmantot, ievēdot koksnē kurināmā kravu Latvijā, laižot kravu brīvā apgrozībā, bet neizmantojot to kā biomasas kurināmo Latvijā, sniegts zemāk.

Tas ir apliecinājuma dokumenta teksta parauga variants, kurš nav obligāts, jo MK noteikumi Nr. 576 paredz brīvas formas dokumentu. Attiecīgi komersants pats var izvēlēties, kādā redakcijā sagatavot apliecinājuma dokumentu.

**"APLIECINĀJUMA DOKUMENTS SASKAŅĀ AR
MK 15.09.2020. NOTEIKUMIEM NR. 576**

Koksnē kurināmā pircējs / ievēdējs [nosaukums] apliecina, ka Latvijā ievēdamā koksnē (arī no šīs koksnē iegūtie koksnē pārstrādes produkti, ja pēc ievēšanas paredzēts veikt koksnē pārstrādi) nav paredzēta izmantošanai Latvijā par biomasas kurināmo.

Koksnē pircējs (ja tas koksnē ievēšanas brīdī zināms): [firma, reģistrācijas numurs komercreģistrā, kontaktinformācija];

Koksnē ievēdējs: [firma, reģistrācijas numurs komercreģistrā, kontaktinformācija].

Apliecinājuma dokumenta sagatavošanas datums, sagatavotāja vārds, uzvārds, paraksts (ja dokuments sagatavots papīra dokumenta veidā)."

II. PELNI

1. Kas tiek uzskatīts par koksnes sadedzināšanas pelnu kravu?

MK noteikumu Nr. 576 15. punkts paredz, ka sadedzināšanas iekārtās, kuru nominālā ievadītā siltuma jauda ir lielāka par 5 MW, sadedzināšanas iekārtas operators, kas izmanto no citas valsts Latvijā ievestu koksni par biomasas kurināmo, reizi mēnesī apkures sezonā (no oktobra līdz aprīlim) veic koksnes sadedzināšanas rezultātā radīto vieglo pelnu vai, ja attiecīgajā sadedzināšanas iekārtā nav uzstādīti atsevišķi vieglo pelnu uztveršanas dūmgāzu filtri, smago pelnu īpatnējās radioaktivitātes pārbaudes.

Svarīgi paņemt reprezentatīvu paraugu nogādāšanai uz laboratoriju. VVD RDC sagatavojis ieteikumus reprezentatīva pelnu parauga ņemšanai, kas ir ievietoti VVD mājaslapā.

2. MK noteikumi Nr. 576 paredz, ka kontrolei paredzēti tikai tie pelni, kuri radušies ievēdot šķeldu no citām valstīm. Vai MK noteikumu Nr. 576 prasības attiecas uz pelniem, kuru īpatnējā radioaktivitāte pārsniedz 1 000 Bq/kg, bet tie radušies no Latvijas izcelsmes koksnes kurināmā? Vai var vest šādus pelnus uz sadzīves atkritumu poligonu?

Uz sadzīves atkritumu poligonu var vest jebkādas izcelsmes koksnes sadedzināšanas pelnus ar īpatnējo radioaktivitāti līdz 10 000 Bq/kg.

3. Vai, nododot koksnes sadedzināšanas pelnus to tālākai izmantošanai, katru reizi jāveic pelnu radioloģiskā pārbaude?

MK noteikumi Nr. 576 neparedz šādu prasību.

4. Ja nododu pelnus atkārtotai izmantošanai, kāda ir atbildība par materiālu, ko nododu, piemēram, zemniekam.

Sadedzināšanas iekārtas operators ir atbildīgs par MK noteikumos Nr. 576 noteikto prasību ievērošanu. MK noteikumu Nr. 576 15. punkts nosaka, ka sadedzināšanas iekārtās, kuru nominālā ievadītā siltuma jauda lielāka par 5 MW, sadedzināšanas iekārtas operators, kas izmanto no citas valsts Latvijā ievestu koksni par biomasas kurināmo, reizi mēnesī apkures sezonā (no oktobra līdz aprīlim) veic koksnes sadedzināšanas rezultātā radīto vieglo pelnu vai, ja attiecīgajā sadedzināšanas iekārtā nav uzstādīti atsevišķi vieglo pelnu uztveršanas dūmgāzu filtri, smago pelnu īpatnējās radioaktivitātes pārbaudes. Informāciju par pelnu paraugu ņemšanu skatīt II sadaļas 1. punktā.

MK noteikumi Nr. 576 nosaka minimālās prasības attiecībā uz radioloģisko uzraudzību. Ja sadedzināšanas iekārtas operatoram pēc laboratorijas radioloģiskajiem mērījumiem rodas šaubas par pelnu kvalitāti, iespējams veikt papildus laboratoriskās analīzes. Tāpat, ja pēc laboratorijas veiktajiem radioloģiskajiem mērījumiem rodas jautājumi par MK noteikumos Nr. 576 noteikto prasību ievērošanu, iespējams sazināties ar VVD RDC, lai kopīgi izvērtētu situāciju.

5. Kā vērtēt laboratorijā norādīto mērījumu kļūdu, piemēram: 980 Bq/kg±70 Bq/kg vai 9970 Bq/kg±100 Bq/kg? Vai kļūda ietverama izvērtējot mērījuma rezultātu?

Ja laboratorija uzrādījusi rezultātu ar nenoteiktību, kļūda jāņem vērā.

6. Kā ņemt reprezentatīvu paraugu no pelnu kravas? Cik pelnu paraugus jāņem?

MK noteikumu Nr. 576 20. punkts paredz, ka katrā pelnu īpatnējās radioaktivitātes pārbaudē testē vienu pelnu paraugu ar tādu tilpumu, kas attiecīgajai laboratorijai nepieciešams pārbaudes veikšanai. VVD RDC sagatavojis ieteikumus reprezentatīva pelnu parauga ņemšanai, kas ir ievietoti VVD mājaslapā.

7. Vai RDC ir gatavs saņemt un reaģēt uz informāciju par kravu kurā iespējams radioaktivitātes pārsniegums pelnos? Kāda būs rīcība no RDC puses?

Atbilstoši MK noteikumu Nr.576 18.punktam, ja koksnes pelnos konstatētā radionuklīda ^{137}Cs īpatnējā radioaktivitāte ir 10 000 Bq/kg sausos pelnos vai lielāka, sadedzināšanas iekārtas operators par to nekavējoties ziņo VVD un sadedzināšanas iekārtas operators nodrošina, ka pelni tiek apsaimniekoti atbilstoši normatīvajiem aktiem par prasībām darbībām ar radioaktīvajiem atkritumiem un ar tiem saistītajiem materiāliem.

VVD RDC izvērtēs saņemto informāciju un sekos līdzi, lai tiktu nodrošināts, ka šie pelni tiktu apsaimniekoti saskaņā ar MK noteikumiem Nr.129. Tāpat tiks vērtēta informācija par kurināmā koksnes piegādātāju, koksnes dokumentāciju, lai noskaidrotu iemeslus paaugstinātai radioaktivitātei un nepieļautu šādas koksnes turpmāku izmantošanu.

8. Vai jāveic pelnu uzskaites svars, veids, kam nodots, kur nogādāts un tamlīdzīgi (piemēram, ja nododu pelnus atkārtotai izmantošanai, šī uzskate nav jāveic)?

Vides aizsardzības tiesību aktu prasības nosaka nosacījumus atkritumu apsaimniekošanai. Pelnu papildus uzskaitē nav jāveic.

MK noteikumu Nr.576 22.punkts ietver nosacījumu, ka dokumentus, kas saistīti ar sadedzināšanas iekārtas operatora veiktajām pelnu īpatnējās radioaktivitātes pārbaudēm, sadedzināšanas iekārtas operators glabā piecus gadus no īpatnējās radioaktivitātes pārbaudes veikšanas dienas un pēc pieprasījuma uzrāda VVD.

Nododot laboratorijai pelnu paraugu, būtu nepieciešams norādīt informāciju, lai var sasaitēt konkrēto pelnu paraugu ar pelniem, kas iepakoti konteinerā (fiksējot konteineru Nr., datumu).

9. Kā rīkoties atkritumu poligona apsaimniekotājam - vai analīžu rezultāti būtu jāpieprasa jebkuram piegādātājam, kurš atvedis pelnus, lai varētu pārliecināties, ka to radioaktivitāte nepārsniedz 10 000 Bq/kg?

MK noteikumi Nr. 576 šādu pienākumu (pieprasīt pelnu analīžu rezultātus) poligona apsaimniekotājam neparedz.

Pelniem, kuru radioaktivitāte pārsniedz 10 000 Bq/kg un kurus nedrīkst nodot sadzīves atkritumu vai bīstamo atkritumu poligonā, nav jānonāk līdz poligonam. MK noteikumu Nr. 576 18. punkts paredz: “18. Ja koksnes pelnos konstatētā radionuklīda ^{137}Cs īpatnējā radioaktivitāte ir 10 000 Bq/kg sausos pelnos vai lielāka, sadedzināšanas iekārtas operators par to nekavējoties ziņo dienestam. Šādā gadījumā sadedzināšanas iekārtas operators nodrošina, ka pelni tiek apsaimniekoti atbilstoši normatīvajiem aktiem par prasībām darbībām ar radioaktīvajiem atkritumiem un ar tiem saistītajiem materiāliem.”

Normatīvie akti par prasībām darbībām ar radioaktīvajiem atkritumiem un ar tiem saistītajiem materiāliem – Ministru kabineta 2002. gada 19. marta noteikumi Nr. 129 “Prasības darbībām ar radioaktīvajiem atkritumiem un ar tiem saistītajiem materiāliem” paredz, ka šādus pelnus nodod radioaktīvo atkritumu glabātavā, nevis atkritumu poligonā.